

Předmluva.

Posledních několik let života uplynulo mi v neustálém ruchu, vědeckým pracím nevelmi příznivém: tu rozličnými národními a společenskými interesy zaměstnán, — tu zas na cestách, hledaje ono vzdělání, jež Rousseau nazývá vychováním skrze věci a ne skrze knihy, a to již na mnoze v zemích a dobách, kde proudění politické valně se zmáhalo, — v posledním čase konečně při práci mezi věrnými plavci, kteříž

loď našeho národu již od dávna plachet a stežňů zbavenou z velikého vlnobití národně-politického naší doby, jenž jí ponořením hrozilo, šťastně a se ctí vyveslovati se snažili, nemohl jsem literatuře národní žádnou jen poněkud patrnější službu prokázati, jakkoli vroucně jsem si to i žádal. V tomto neustálém nepokoji, sotva že člověk na rozsáhlé roli lidské vědy z rozmanitých plodů jejích, jen jako úryvkem sem a tam některý pro potravu svého ducha uchvátiti mohl; na pěstování nových sazenic, na *utváření* sebraného materialu bylo nelze pomysleti.

Zde v tomto veleměstě všesvětském, kteréž se tak rádo *hlavním* městem světa býti chlubí, ale slušněji jen *středním* městem světa nazvati by se mohlo, u prostřed hluku společenského i politického, našel jsem konečně to ticho, tu samotu, kteréž přísnější vědecké práce vyžadují a jichž se mi v Praze v kruhu četných přátel zřídka kdy dostává.

Studie mé obrátily se zvláště k vědám politickým, den ode dne důležitějším a vždy tím

většího rozšíření vyžadujícím, čím více zrůstá účastenství lidu v řízení vlastních osudů svých: uznávámť já v plné míře pravdu krásných slov Lamartinových, že nepostačí rozšířiti práva politická mezi lidem, že třeba mezi ním rozšířiti rovnou měrou i vzdělanost. (Après avoir nivelé les droits, il faut niveler autant que possible les intelligences.) Hlavně pak zabral jsem se do politického hospodářství, této vědy, kteráž se zdá povolána, ustanoviti tvářnost budoucího společenstva a jejížto zákonové mají na příští rozhodnouti nad mocí států a blahem národů.

Tu se mi opět před oči stavila potřeba a povinnost, posloužiti lidu našemu nějakým spisem z toho oboru a popracovati pro národní literaturu naši, jejíž role je bohužel tak opuštěna a zanedbána, jako každá, jejížto hospodář, buď si již tím neb oním způsobem, na cizí půdě robotu dělati přinucen.

Počal jsem teda pracovati na prostonárodním spise o politickém hospodářství. V běhu práce své přišel jsem na otázku, o níž v těchto listech

pojednáno. Předmět ten tak velice mne zajímal a látka se mi tak pod rukou množila, že jsem nemohl odolati, abych o věci té obšírněji nepojednal; začal jsem teda psáti více jako pro sebe než pro jiné, — přednešení věci samo vykročilo hrzo ze přijatého z počátku způsobu prstonárodního, a objem věci zrostl tak, že se celek nehodil nikterak do spisu elementárního, kde se jen některý paragraf otázce této věnovati může.

Tak povstalo toto pojednání a vybědnutí přátel mých je příčinou, že je veřejnosti a ve zvláštním spisku podávám.

Celá práce není ve všech částech svých stejně provedena: poslední, obsahující výsledky z celého vyšetřování, je mnohem stručnější, nežli část střední. Mnohá dosti důležitá sada je zde pronešena prostě bez všelikého průvodu a může se takto snadno minouti s pozorností čtenáře, kterýžby — přiznám že slušně — očekával, že sady důležitější k posledku takovými doklady opatřeny budou přední. Tím snažněji

musím čtenáře žádati, aby závěreční paragrafy s pilnější pozorností četl, nemá-li zároveň jeho i mne potkati nemilá nehoda, že se mu konec nebude zdáti v souhlasu s počátkem a středem.

Nechcít maličkosti této zvláštní cenu připsovati, považuji ji jako odstřížek ostatních prací svých, kterýž ani o jich rozsáhlosti souditi nedá, ani o sobě ceny nemá, ovšem ale co ukázka o způsobě celku svědčí a poněkud za měřítko ceny prací započatých sloužiti může — ač ovšem nezfistanou-li síly moje daleko za vůli mou.

Bude-li se krajanům mým zdáti, že jsem obral práci, k níž nejsem povolán, milerád jiným šťastnějším rukoum ji postoupím a sám síly své jinam obrátím.

Nechat listy, jež tuto dávám u veřejnost, platí za pozdravení k milým krajanům a za úkaz svědčící, že kamkoli mne osud postaví, nepřestávám na to mysliti, kterak bych národu svému sloužiti mohl. Věrný a odhodlaný bojovník uchopí zbraň svou levou rukou, když

mu pravici ufali, a já at stojm tu neb tam,
pokud jediná síla ve mně bude moci poslouchati
rozkazu vůle mé, hodlám ji věnovati
službě národu svého.

Psal sem v Paříži dne 20. unora.

F. L. R.